

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
lesv, Cvrsvs Theologicvs**

iln decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

IX. Vtrum pura creatura possit satisfacere ad æqualitatem pro peccato
lethali?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

enim interim eam bonitatem non posse esse simpliciter infinitam.

Art. 2. Iam argumentum calculatorium habet instantiam in cognitione Dei abstractiua, & intuitiua, inque eiusdem dilectione. Absolutè dicitur eiusmodi actuum, & obiectorum proportionalitatem non esse arithmeticam, sed geometricam; eamque non solum irrationalem, in qua per nullam alterutrum extremi additionem, aut diminutionem perueniri potest ad constituendam æqualitatem cum altero extremo; sed præterea esse metaphoricam, & similitudinariam tantum, cum ventum fuerit ad infinitatem simpliciter vnus extremi, quod videlicet nec æquari, nec excedi potest ab altero extremo vtcunque, & quotiescunque replicato, ac multiplicato. Igitur ea argumentatio est inutilis, cum agitur de actibus nostris circa Deum; Idque patet specialiter in re præfenti; Quia rationem offensæ auget dignitas offensis, non vt est in se; sed quatenus apparet in cognitione offendentis. Cognitio autem Dei est valde imperfecta, & limitata in peccatore.

Art. 1. Ad 2. Quæ adducuntur pro infinitate simpliciter pœnæ peccati lethalis, sunt insufficientia. Primum enim duratio eius tantum syncategorematicè est infinita, & qua parte existit actu, semper erit finita; qua verò parte adhuc erit in potentia, nondum habebit rationem pœnæ simpliciter, sed tantum secundum quid. Vnde non subsistit comparatio cum pœna infinitè intensâ; quia hæc tota simul foret in actu.

Art. 2. Falsum deinde est Deum non posse infligere pro vnoquoque peccato totam pœnam, quæ ei debetur, & cuius peccator est dignus; nec constituere æqualitatem proportionis inter vnumquodque delictum secundum se, & eius supplicium. Inde enim fieret dari in peccato dignitatem mali chymerici, hoc est, maioris omni possibili, & Deum non posse omnino iuste iudicare, nec exequi per se in suo iudicio, quod præcipit aliis iudicibus Deuter. 25. 7. *Iuxta mensuram delicti erit, & plagarum modus*; & Apocal. 18. 7. *Quantum glorificauit se, & in deliciis fuit, tantum date ei tormentum, & luctum*. Quare quod communiter, & verè dicitur: Deum punire citra condignum, & præmiare vltra condignum, ex eo præcisè verificatur vniuersaliter, quia plus est mali in peccato, quam in pœna peccati; & è conuerso plus boni in præmio, quam in merito. Quod autem nullum aliud malum possit esse æquale peccato, prouenit non ex infinitate eius, sed quia constituit supremum genus malitiæ. Rursus nullum peccatum priuat summo, & infinito bono secundum se, sed vt communicabili creaturæ, cui non nisi finitè ac limitate communicabile est.

Art. 3. Denique annihilatio, & negatio existentia hominis quoad omnes suas partes, quatenus eidem noceua, est quid finitum, ac limitatum; quia priuat bono finito; & malum non potest esse maius bono, quo priuat. De creatione alia est ratio: quia negatio prout ad illam comparata, præter existentiam rei creandæ, excludit omnem eius habilitatem, etiam extrinsecam ad existendum exigitiuam vtcunque, & adiutricem, vt existat; qui est modus quidam non essendi infinitus, nihil differens à negatione existentia chymeræ, si consideretur absolutè extra virtutem Dei infinitam.

Ad 3. Non est de ratione peccati grauis, vt intendat Deum non esse absolutè, aut non esse finem rerum omnium, sed solum, vt priuet illum exercitio vltimi finis respectu peccatorum, dum elicit talem actum, quod exercitium est bonum finitum. Sed nec actus intendens destructionem Dei secundum se, habet propterea malitiam simpliciter infinitam; Quia

R. P. de Esparza Curs. Theol. Thom. II.

limitatur à præuia cognitione imperfectissima boni, cui opponitur. Quantitas enim malitiæ actus dependet à qualitate cognitionis boni, cui opponitur; & à peruatione mali, quod potest induci per talem actum, siue sequatur re ipsa, siue non sequatur euentus intentus.

Ad 4. Peccatum non solum graue, sed etiam leue, est omnino ineligibile prudenter, non ob infinitatem malitiæ, quæ certe non inest veniali, sed quia discordat à voluntate diuina, quæ est regula omnis prudentis electionis; Et quia nullum verum ac æternum bonum, aut conferens ad æternum bonum, hoc est, absolutè præponderans suo contradictorio, potest induci peccati commissione, aut impediri eius omissione, tam secundum se, quam secundum omne æquiualens, ac superabundans respectu eiusdem boni. Deinde infinitas simpliciter est contra conceptum essentialem ineligibilitatis realis, & cuiuslibet alterius prædicati realis negatiui. Quia nullum prædicatum reale negatiuum est exclusiuum boni simpliciter infiniti, vt infiniti; quod videlicet est ens necessarium, & indistinctum à Deo; Atque specialiter ineligibilitas dicitur per exclusionem boni eligibilis, de cuius essentia est, vt habeat rationem mediæ, ac proinde, vt sit bonum finitum, cum quod infinitum est, habeat rationem finis vltimi.

Ad 5. Bono infinito non compensatur peccatum ad æqualitatem, sed superabundanter, vt dicitur q. 1. r. Quod non contingeret si peccatum contineret incompenabilitatem in se intrinsecè infinitam. Quare negatur suppositum argumenti; nempe quod peccatum sit compensabile ad æqualitatem.

QVÆSTIO IX.

Vtrum pura creatura possit satisfacere ad æqualitatem pro peccato lethali?

VIdetur posse. 1. Quia vno finito sæpius replicato, & facta additione sine fine, potest constitui æqualitas, immo, & excessus respectu alterius finiti, eadem ratione, qua quodlibet finitum finitis ablationibus finitur, vt dicitur 3. Phys. cap. 6. Nempe inæqualitas inter duo extrema finita est finita, & minuitur, id est, aufertur pars eius facta quauis additione ad extremum minus. Malitia autem peccati lethalis est finita, vt dictum est quæst. præcedenti, & opera satisfactoria puræ creaturæ possunt augeri sine fine, quoad intensionem, & multitudinem. Ergo potest perueniri ad æqualitatem; immo & ad excessum eius malitiæ.

2. Qui reddit quantum abstulit, satisfacit ad æqualitatem pro iniuria. Sed purus homo potest diligendo Deum super omnia reddere illi quantum abstulit per peccatum; nempe rationem vltimi finis, & prælationem respectu rerum omnium creaturarum cum auersione ab illis, & conuersione ad ipsum; quæ sola auferuntur per peccatum. Ergo potest satisfacere ad æqualitatem.

3. Obsequium delictuum offensæ, & impossibile cum odio, ira, & iure offensis ad vindictam, est æqualis satisfactio pro offensa: Qui enim id præstat, per quod extinguitur debitum, omnino satisfacisse putatur. Cum repugnet superesse nihilominus aliquid pro quo alterius satisfaciatur: Dilectio autem Dei super omnia est eiusmodi obsequium. Quia Deus diligentes se diligit ex 8. Prouerb. 17. Et repugnat dilectum à Deo, dignumque amore eius, ob perfectionem sibi inhærentem, simul esse peccatorem, infensum Deo, & obnoxium iuri ipsius ad vindictam.

T 3

4. Æstima

4. Aſtimabilitas actus obſequioſi creſcit ex bonitate motiui eius, & difficultate obſequentis, non ſecus, ac grauitas offenſæ creſcit ex dignitate offenſi, & vilitate offendentiſ. Bonitas autem Dei mouens ad actum charitatis non eſt minor, quam maietas Dei læſa per peccatum; quia vtraque eſt infinita, & proſus eadem; Et difficultas operis heroici ex parte obiecti eò eſt maior, quò maior eſt vilitas operantis. Difficile namque eſt degenerare nobiliter, vt dicitur in Panegyri Ennodij; ac proinde vilitas creaturæ auget eadem ratione aſtimabilitatem dilectionis Dei ſuper omnia, quæ auget grauitatem offenſæ diuinæ. Ergo dilectio eſt æqualis compenſatio pro peccato.

5. Immò videtur peccatis hominum nullam ineſſe rationem offenſæ aduerſus Deum; vel certè eam non creſcere cum proportionem ad eius dignitatem. Quia transgreſſio legis, quæ non fertur in fauorem Legislatoris, nec tendit ad tuendam eius auctoritatem, ac dignitatem, ſed ſolum ad bonum commune ſubditorum ordinatur, nullam continet rationem offenſæ aduerſus Legislatorem, nec iuxta maiorem, vel minorem eius dignitatem euadit malitia maior, vel minor; Nec principes vlciſcuntur cuiuſmodi transgreſſiones tanquam iniurioſas ſibi, aut earum pœnam propria dignitate metiuntur. Leges autem diuinæ non reſpiciunt bonum diuinum, ſed omnes in bonum præciſè noſtrum ordinantur. Nam vt dicitur Iob 35. 7. *Si peccaueris, quid ei nocebis; & ſi multiplicata fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum?* Ergo malitia peccati non redditur incompenſabilis ex infinita Dei dignitate, eadèque eſt ratio de vtilitate noſtra, licet ex vtroque capite creſcat, iuxta doctrinam Philoſophi, proportionaliter malitia iniuriæ in proximum. Quia eò maiorem iacturam patitur cæteris paribus, quò eſt ipſe dignior, & vilior offendens. Quod non habet locum in Deo incapaci iacturæ.

6. Sicut ſe habet præmiũ ad pœnam, ita ſe habet meritum ad demeritum: Hoc enim poſtulat ratio iuſtitie. Sed bonitas præmij eſt maior, quam malitia pœnæ, vt dictum eſt in quæſt. de benefiſcentia Dei, nempe q. 35. de Deo. Ergo etiam bonitas meritum eſt maior, quam malitia peccatorum. Ergo hæc eſt compenſabilis per illam, etiam ſuperabundanter.

7. Maior eſt complacentia Dei in bonis iuſtorum operibus quam diſplicitia in peccatis. Quia maior effectus ex illa prouenit, quam ex iſta; magiſque illa prodeſt largiendo gloriam, quam hæc noccat infligendo pœnam, vt ſuppoſitum modo fuit. Qui autem obſequendo exhibet maiorem complacentiæ materiam, quam exhibuiſſet diſplicitiæ peccando, ſatiſfacit ad æqualitatem, & vltra.

8. Qui poteſt mereri, quod maius eſt, poteſt vtiq; quod eſt minus. Sed purus homo poteſt ſuis operibus mereri gloriam, quæ eſt quid maius, quam remiſſio peccati: Quia magnitudo remiſſionis peccati commenſatur magnitudini mali indoliti per peccatum; quod malum dictum eſt eſſe minus quam ſit bonitas gloriæ. Ergo purus homo poteſt mereri remiſſionem peccati; quod meritum non diſtinguitur ab æquali ſatiſfactione pro peccato.

9. Qui facit quantum poteſt ad nihil amplius tenetur; & qui facit quantum ſufficit, vt ad nihil amplius teneatur, ſatiſfacit ad æqualitatem. Ergo pura creatura faciendo quantum poteſt ſatiſfacit ad æqualitatem pro quouis peccato.

10. Pro benefiſciis à Deo acceptis debetur gratiarum actio non ſecus, ac debetur ſatiſfactio pro peccatis. Sed licet nihil benefiſciis Dei æquale reponere poſſit creatura, poteſt nihilominus ſatiſfacere ad æ-

quatè obligationi gratiarum actionis; gratias agendo, quantas poteſt. Quia, vt dicit Philoſophus agens de hoc ipſo 8. Et hic ſub ſinem: *Qui, quantum poteſt, obſequitur bonus, & iuſtus eſſe videtur.* Ergo ſimiliter poteſt ſatiſfieri iuſtè, id eſt; æqualiter obligationi compenſandi peccatum lethale peccato-re faciente quantum poteſt.

11. Abſurdum eſt Deum, qui eſt ipſa eſſentia bonitatis, dediſſe creaturæ ſuæ maiorem poteſtatem ad malum, quam ad bonum, maxime cum ipſe proteſtetur Ezech. 18. 23. *non eſſe voluntatis ſua mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuatur.* Et ibidem vt tueatur æquitatem prouidentie ſuæ aduerſus eius accuſatores, ſimili proſus modo attribuit conuerſioni peccatoris vim abolendi peccata præcedentia, & aduerſioni iuſti vim abolendi præcedentem iuſtitiam: cum enim verſu 25. præmiſiſſet obiectionem: *Dixiſti, non eſt aqua via Domini:* adiungit verſu 26. partem reſponſionis *cum auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, morietur in eis:* & omnino ſimiliter alteram partem verſu 27. *Cum auerterit ſe impius ab impietate ſua quam operatus eſt, & fecerit iudicium, & iuſtitiam, ipſe animam ſuam viuificabit.* Eadem quoad vtramque partem vniformis comparatio inſtituit ſemel atque iterum in eo capite. Ergo æquitas prouidentie Dei ſubſiſtere non poſſet, niſi poteſtas hominis ad abolenda peccata per ſubſequentem conuerſionem eſſet æqualis poteſtati amittendi gratiam per ſubſequens peccatum.

12. In ſtatu puræ naturæ poſſet aliquo modo aboleri peccatum. Aliàs qui ſemel peccaſſet, incidiſſet eò ipſo in deſperationem veniæ, & ſalutis obtinendæ; hoc eſt in eſſenſum peccandi licentiam, & profundam vitiorum omnium voraginem; & præterea perperam inditi fuiſſent naturæ humanæ ſtimuli pœnitendi de malo commiſſo, niſi poſſet illi mederi per pœnitentiam, non autem potuiſſet tunc aboleri peccatum per gratiam, cui pro eo ſtatu nullus eſt locus; quia ſtatu puræ naturæ eſt ſtatu puræ iuſtitie. Id enim ſolum vniciq; naturale dicitur, quod eſt eidem debitum attenda conditione, & dignitate naturæ ipſius. Ergo tantum per condignam ſatiſfactionem exhibitam ab ipſo peccatore potuiſſet tunc aboleri peccatum. Non eſt autem deterior hominis conditio in ſtatu eleuationis, quam futura fuiſſet in ſtatu puræ naturæ. Ergo etiam modo poteſt peccator exhibere condignam ſatiſfactionem pro ſuo peccato.

13. Angelis, quorum natura eſt immobilis in propoſito ſemel concepto, data eſt æqualis poteſtas permanendi inuariabiliter in ſtatu amicitie, & inimicitie diuinæ. Eadem autem ratione hominibus, quorum arbitrium eſt naturaliter vertibile, ac variabile, debuit dari æqualis poteſtas redeundi in ſtatu amicitie, & inimicitie diuinæ. Deus enim omnibus ſuis creaturis æqualiter impertitur participationem ſuæ bonitatis iuxta naturam, & proportionem cuiuſque. Ergo ſicut ex vi intrinſeca peccati poſſunt homines à ſtatu iuſtitie redire ad ſtatu inimicitie Dei: Ita poſſunt è conuerſo ſuum ſtatu malum permutare ex vi intrinſeca; & dignitate operum bonorum.

14. Si peccatum lethale eſſet incompenſabile per opera puræ creaturæ, maxime quia opponitur Deo, & eius voluntati. Hoc autem conuenit etiam peccato veniali. Omne ſiquidem peccatum eſt contra voluntatem diuinam: & tamen peccatum veniale certiffimè eſt compenſabile ad æqualitatem per opera puræ creaturæ. Nulla igitur eſt ratio ſufficiens prædictæ incompenſabilitatis peccati lethalis.

15. Actus intellectus falſi non magis nocent intellectui, quam profunt eidem actus veri; neque hi minorem

minorem habent bonitatem, quam illi malitiam; sed magis è conuerso. Quia intellectus per actus suos optimos adhæret verò immobiliter, & absque vlla formidine; per actus verò falsos, etiam pessimos, non potest vsque adeò adhærere falso. Bonitas autem voluntatis est proportionata bonitati intellectus, & vtraque potentia eundem habet auctorem Deum, eumque æquè beneuolum erga hominem, quoad vtramque; nec permissurum aliqua ex parte possibilitatem mali, nisi cum possibilitate, & ex intentione boni maioris. Ergo etiam in voluntate actus optimi prævalent bonitate sua malitiæ actuum pessimorum.

16. Deus potest conferre puræ creaturæ tantam gratiam, quanta collata est Christo Domino. Immo & infinitam simpliciter conferre potest de potentia absoluta. At Christus Dominus satisfecit ad æqualitatem. Ergo saltem pro eo euentu posset etiam pura creatura satisfacere ad æqualitatem.

17. Fieri potest, vt absque præuia Dei, legisque diuinæ cognitione committatur peccatum lethale, volendo ex. gr. occidere innocentem; vel si fieri posset, annihilare Angelum. Huiusmodi autem peccatum nullo ex capite haberet magnitudinem malitiæ incompenabilem per opera puræ creaturæ. Ergo hæc potest ad æqualitatem satisfacere pro aliquo peccato lethali.

Art. 1. Resp. Consideranti, quantum bonum, & quàm debitum impediatur peccatum lethale, facile apparet eius malitiam esse inadæquabilem, ac incompenabilem per qualibet, & quantalibet opera bona puræ creaturæ. Bonum impeditum est dilectio Dei super omnia tam actualis, quàm habitualis; dilectio amicalis Dei erga nos, & gratia sanctificans, qua reddimur digni tali dilectione; & gloria iisdem gratiæ, & dilectioni correspondens; idque secundum omnes gradus absolute possibiles: & præterea excluduntur timor, & obedientia Dei simul cum reuerentia, & gratitudine aduersus ipsum. Hæc enim omnia corrumpit peccatum lethale, in quacunque dēnum intensiōne præextiterint; redditque peccantem dignum illorum iactura absque vllō limite, quoad intensiōnem, & cumulum præexistentem ipsorum, & indignum, cui eadem, etiam in minimā intensiōne, aliquando conferantur; deperdit insuper facultate acquirendi illa denuò. Nulla autem opera bona creaturæ tantumdem boni inducere possunt in animam; quemlibet enim, & quantumlibet cumulum operum bonorum puræ creaturæ compensat Deus augmento determinato gratiæ, & gloriæ, ac virtutum. Compensat verò vt minimum ad æqualitatem; cum Deus liberalis potius sit, quàm avarus in præmiis retribuendis. Non igitur inest bonis operibus puræ creaturæ tanta vis inductiua bonorum, quanta cuilibet peccato lethali inest vis corruptiua, ac impeditiua eorundem; siquidem hæc est interminata, & absque limite, illa verò certis limitibus circumcluditur. Ergo bonitas operum puræ creaturæ nullatenus æqualis esse potest malitiæ peccati lethalis.

Art. 2. Huiusmodi consequentia tenet omnino in comparatione meriti, & demeriti facta relatiuè ad Deum metientem præmia, & supplicia præcisè ex bonitate, ac dignitate bonorum, & malorum operum, & non etiam, vt fit in iudicio humano, ex spe, & meru commodi, & incommodi proprij in futurum. Quo respectu contingit, vt Principes, & Republicæ propter ius præcauendi malum imminens, & promouendi bonum præsens proprium, eadem iisdem operibus bonis, & malis præferant, vel postponant quoad veniam, & penam, prout contingerit alterutra esse priora tempore, vel posteriora. Quia ex hac circumstantia pendent spes, & me-

tus prudenter in posterum ab hominibus concipiendi; & à Deo minimè concepitiles. Ea humani iudicij conditio apparuit Manlio redempturo procul dubio penam capitis, quam subiit, si vice versa, quoad tempus, male, & bene se gessisset erga Rempublicam.

Art. 3. Iam si ad rationem debiti attendatur, clariùs conspicietur, à priori idem excessus malitiæ peccati. Quia amor Dei, cultus, obedientia, timor, & gratitudo, quibus contrariatur peccatum, debentur ratione diuinæ bonitatis, excellentiæ, dominij, potestatis, ac beneficentiæ, quæ omnia sunt infinita. Quia verò vnicuique eo magis, & maior debetur amor, quò maior est eius bonitas, & sic de cæteris; patet ea obsequia, quæ denegantur Deo per peccatum, esse summè debita Deo, & in summo gradu. Ea autem est obsequiorum, quæ alicui in quouis genere debentur, conditio, vt quò magis debentur, & in gradu sublimiori, eo sit minoris momenti, minusque æstimetur eorum exhibitio; & è conuerso eò sit detestabilior, ac maior malitiæ denegationis eorundem, iuxta vulgarem doctrinam Philosophi indicatam quæst. præcedenti de augmento offensæ ex dignitate offensi, & vilitate offendentis, & è conuerso de obsequiis. Ergò quæ debentur titulo simpliciter infinito, negari non possunt per offensam, nisi habentem malitiam quodammodo infinitam, certè incomparabiliter maiorem, quàm sit bonitas, & æstimabilitas quorumlibet obsequiorum puræ creaturæ, vtrumque hæc sit sancta, & amica Dei, atque illa sint multa, & optimi generis. Quia quilibet horum cumulus est quid exiguum respectu Dei, & quodlibet peccatum lethale, quod solum habet rationem offensæ respectu Dei, est quid magnum. Nulla igitur bona opera vllius puræ creaturæ possunt esse æqualis satisfactio pro peccato mortali, siue originali, siue personali, siue proprio, siue alieno.

Art. 4. Et quidem de peccato originali docet id aperte Augustinus in Enchirid. c. 108. dicens: *Nam neque per ipsum liberaremur vnum mediatorum Dei, & hominum hominem Christum Iesum, nisi esset Deus*: eademque est communis sententia Patrum. Ex peccato autem originali deducitur idem etiam circa personale; tum quia vnusquisque comparatur cum peccato originali quatenus cuiusque proprio, sicut cum personali: tum quia omnia peccata lethalia conueniunt in conceptu auersionis à Deo, quæ est summa ratio, ac veluti prima radix malitiæ eorum. Ac proinde si aliquod peccatum lethale esset æqualiter compensabile aliquo determinato numero, & qualitate operum puræ creaturæ, posset vtique quodlibet similiter compensari per aliquod augmentum eorundem operum in numero, & intensiōne.

Ad 1. Non quodlibet finitum sæpiùs replicatum, & augmentum additione sine fine, potest peruenire ad æqualitatem cum quolibet alio finito; vt patet in multitudine, & magnitudine lapidum, & quorumlibet aliorum irrationalium maiori, & maiori sine fine nunquam peruentura ad æqualitatem cum vno homine; eademque est ratio de quauis multitudine, & intensiōne cognitionum naturalium, vel actuum fidei, comparata cum visione beata vtrumque remissa, deque alijs similibus. Necesse igitur est vtrumque extremum esse eiusdem rationis, & subiens vni-formiter eandem mensuram, vti contingit in partibus ablatis ex aliquo finito. Non sunt autem eiusmodi extrema, peccatum lethale, & opera bona puræ creaturæ; quia ex eadem ad Deum comparatione, qui est vtrorumque mensura communis, peccatum euadit quid magnum, & opera bona quid exiguum; & illud est in supremo genere mali, cum hæc non sint in supremo genere boni.

Ad 2. Peccatum lethale non aufert Deo, nec red-
dit actus charitatis rationem ultimi finis in se intrin-
secè; sed peccatum aufert, quantum est de se, atque
omnino impedit omnem, & quamlibet persecutio-
nem, & cultum tam actuale, quam habituale de-
bitum ipsi, ut ultimo fini, & summo bono; estque
intrinsecum illi, ut hoc præster resistendo motui,
& exigentiæ totius bonitatis, & dignitatis diuinæ;
actus verò charitatis exhibet exiguum solum partem
eiusdem persecutionis, & cultus, estque illi essen-
tiale, ut non correspondeat adæquatè bonitati Dei
secundum eius dignitatem. Quod similiter verifica-
tur de desiderio correspondendi, si fieri posset, adæ-
quatè. Non ergo reponitur, quantum ablatum fuerat.

Ad 3. Obsequium delictum offensæ, & incom-
possibile cum iure vindictæ, seu punitionis, est con-
digna satisfactio, si id illi conueniat ex magnitudi-
ne suæ bonitatis, & iustæ æstimabilitatis, non ve-
rò si id proueniat solum ex gratiosa promissione, ac
insinuatione offensæ inuitantis ad mutam redama-
tionem, & ex connexionione intentionali obsequij
cum ea promissione, insinuatione, ac inuitatio-
ne. Vis autem delicti offensæ, & impossibi-
litas cum iure vindictæ conueniens dilectioni
Dei, est huius posterioris generis, ut constat ex di-
ctis, & explicatum fuit in quaest. 8. de Virtutibus
Theologicis.

Ad 4. Potest aliqua entitas esse magna comparata
cum aliis rebus eiusdem generis; ideoque magna ab-
solutè reputari, quæ tamen parua sit comparata cum
rebus alterius generis. Qua ratione maximus inter
canes est paruus comparatus minimo inter elephan-
tes. Ita actus charitatis comparatus cum aliis Dei ob-
sequiis est quid magnum; & tamen est quid exiguum
comparatus cum minimo inter peccata lethalia.
Quia alij omnes actus honesti conueniunt cum actu
charitatis in ratione debiti respectu Dei, solumque
differunt ex parte motui, quod quia infinite præ-
stantius est in actu charitatis, facit illum longe præ-
eminente. Eadem tamen ratio debiti eundem quàm
maximè deprimit comparatione peccati; quia non
tantundem correspondet dignitati amoris, quæ Deo
conuenit, quantum ipsi contrariatur peccatum; nec
tanti est exhibitio rei debitæ ad conciliandum af-
fectum quanti eius negatio ad gignendam offensio-
nem. Iam vilitas ea solum, saltem directè, reddit dif-
ficile opus nobile, & heroicum, quæ fundatur in pra-
uitate educationis, consuetudinis, & exemplarium
hærentium animo ob coniunctionem naturalem,
beneuolentiam, aut familiaritatem, quæ essentialiter
inclinant ad deterius; non verò vilitas intrinsecè
ordinata, ac inclinata ad quarendam summam suam
perfectionem, & imitandum supremum exem-
plar. Huius autem posterioris generis est vilitas
connaturalis, ac essentialis homini, qui est imago
Dei respiciens intrinsecè Deum, ut exemplar, & fi-
nem; prioris verò de qua loquitur Ennodius in sua
panegyri.

Art. 1. Ad 5. Discrimen legum fauentium, & non
fauentium directè honori, & dignitati legislatorum
obseruatum optimè fuit à Vasquez aduersus vulga-
rem nonnullorum cogitationem, apprehendentium,
& exponentium peccata hominum veluti nocentia
Deo, & opposita iustitiæ commutatiuæ. Sed præter-
misit duplex aliud discrimen Theologicæ considera-
tionis, & rei præsentis maximè proprium, inter le-
gem diuinam, & humanam, ut humanam, & vtrius-
que obedientiam, ac inobedientiam. Primum pender
ex eo, quòd tota perfectio, & bonitas moralis nostra
consistit in honore, & amore Dei, qui est bonum
communissimum, & præ cæteris vniuersale, finisque
mediatus, vel immediatus omnium honestarum ope-

rationum; Propterea enim 1. ad Timothe. 1. 5. finis
præcepti dicitur charitas: Vnde repugnat legem
diuinam ordinari directè ad bonum commune eo-
rum, quibus imponitur, quin ordinetur indiuisim ad
honorem, gloriam, & amorem Dei. At lex humana
potest directè prospicere bono subditorum, quod or-
dinetur ad honorem, & ad tuendam dignitatem Le-
gislatoris. Quia multiplex bonitas, & perfectio mo-
ralis subditorum est separabilis ab eius honore, cul-
tu, & amore.

Ad 6. Præmium, & pœna quoad hoc vniiformi-
ter comparantur cum merito, & demerito, quod tam
comminatio vnius quam promissio alterius ordinan-
tur ad vitandos actus malos, & inducendos bonos;
& quòd utrobique seruetur æqualitas proportionis
exacta per iustitiam legalem. Differunt tamen, quia
præmium est finis bonorum operum per se intentus
à Deo, & à merente, & obtinendus per illa ut me-
dia, atque ideo mouens ad illorum positionem. Quia
verò est de ratione finis, ut præcellat mediis, pro-
pterea necesse est maius bonum inesse præmio, quod
iustis conferitur à Deo, quàm meritis eorundem. Pœ-
na autem non est finis malorum operum per se in-
tentus à Deo, aut à peccatore, & obtinendus per pec-
cata, ut media, & mouens ad peccandum. Quia po-
tius auertit à peccando, & totum malum, quod est
in pœna, decernitur ac infligitur à Deo, ut vitetur
malum, quod est in peccato. Quia verò nequit maius
malum, aut etiam æquale, sapienter decerni, ac in-
duci ad vitandum minus malum, aut etiam æquale,
sed è contra minus malum inducitur ad vitandum
maius: Atque Deus omnia sapienter operatur; pro-
pterea necesse est, malum quod est in pœna, esse mi-
nus, quàm quod inest peccato. Non igitur ita se ha-
bet præmium ad pœnam, sicut se habet meritum ad
demeritum, quoad magnitudinem bonitatis, & ma-
litie in utroque extremo comparationis; neque id
postulat ratio iustitiæ, sed magis se habent modo
contrario. Quare nulla est consequentia ab excessu
bonitatis in præmio comparatione malitiæ in pœ-
na, ad similem excessum bonitatis meritorum com-
paratione malitiæ peccati.

Ad 7. Effectum gloriæ non inducit sola compla-
centia Dei in operibus bonis secundum se præcisè,
sed ut coniuncta cum complacentia circa ipsam ho-
minis substantiam ordinante illum ad beatitudinem,
& circa gratiam sanctificantem, quæ datius ad ean-
dem. Effectum verò pœnæ æternæ inducit sola dis-
plicentia in peccato lethali, & præcisè ratione eius,
in peccatore. Quare malitia peccati potest esse ma-
ior, quàm bonitas operis meritorij, tametsi effe-
ctus gloriæ correspondens merito sit maior, quàm
effectus pœnæ correspondens peccato.

Ad 8. Remissio peccati est inseparabilis ab infu-
sione gratiæ, & consequenter à concessione iuris ad
gloriam; Non autem quicunque potest mereri ali-
quid maius seorsim, eo ipso potest mereri illud
idem, ut coniunctum cum aliquo alio minori. Dein-
de remissio peccati tametsi ratione sui formaliter sit
minus bonum, quàm infusio gratiæ; habet nihilo-
minus maiorem rationem præmij propter incompa-
rabilem indignitatem, & difficultatem quàm oppo-
nit peccatum aduersus benignitatem Dei: Auget enim
pondus præmij indignitas reddens difficilem eius
concessionem, tametsi præmium non sit tantæ uti-
litatis, quantæ est aliud facilius donabile; quale est
gratia concessa innocenti.

Ad 9. Certum est facientem quantum potest ad
nihil amplius faciendum teneri; Sed potest nihilo-
minus teneri præterea ad aliquid patiendum. Qui au-
tem deliquit, tunc satisfecisse dicitur ad æqualitatem
cum ob præstantiam, & dignitatem operis æqualis
delicto

delicto rationabiliter, & iuste liberatur, quominus quidquam propter delictum patitur. Quod si huc peruenire non possit, tamen faciat, quantum potest, ideoque satisfaciat ad æqualitatem obligationi faciendi, non propterea satisfacit ad æqualitatem toti obligationi contractæ per delictum, quia superest obligatio patiendi. Hinc patet ratio discriminis ad 10. Quia obligatio gratitudinis resultans ex beneficiis, est solum obligatio faciendi, ideoque illi satisfacit ad æqualitatem ab agente, & reddente gratias quantum potest.

Ad 12. Deus dedit homini maiorem absolutè potestatem ad bonum, quàm ad malum: Quia dedit potestatem obrinendi, ac recuperandi beatitudinem, cuius bonitas est maior, quam totum malum reprobationis, in quam incidere potest. Sed est hæc differentia, quod sufficientiam, ut incidat in reprobationem, habet homo ex se, & ex sola dignitate suorum operum continente in se adequatè illum effectum; Beatitudinem autem consequi non potest, & multo minus recuperare, nisi adiuvante gratia Dei, & per opera non continentia adequatè in sua præcisè dignitate effectum beatitudinis, & gratiæ sanctificantis primitus infundendæ præsertim antecedenter peccatori, iuxta illud Osæ 13. 9. *Perditio tua Israël, tantummodo in me auxilium illius*; & illud aliud ad Rom. 6. 23. *Stipendia peccati mors; gratia autem Dei vita æterna in Christo Iesu Domino nostro*. Nec propterea malè, aut minus beneficiè, aut nimis parè actum est cum humana natura; Quia potest tantam spem concipere de liberalitate, & misericordia Dei sibi semper opportunè subuentura, & suppletura defectum suæ dignitatis, quantum potest concipere metum de sua fragilitate, & casu ex ea proventuro. Hoc sensu accipiendum est, quod toties dicitur in loco citato Ezechielis: Ibi enim non continetur nisi æqualis infallibilitas vitæ, & mortis consecuturæ ex conversione, & auersione hominis; quod solum faciebat ad propositum obiectionis. Cæterum non negatur dispar origo, & dignitas operis boni, & mali, de quibus constat ex aliis scripturæ locis, ut modo indicatum est.

Art. 1. Ad 12. Natura humana per se ipsam est digna beatitudine naturali, neque, ut eam assequatur, indiget aliquo perfectivo sibi superaddito, sed sola negatione peccati lethalis personalis, cuius pœna est æterna miseria: peccatum autem hominis substantiam non tollit. Quare in statu puræ naturæ post quodvis peccatum maneret tota entitatis dignitas ad beatitudinem naturalem. Subiecto autem retenti dignitatem beatitudinis quoad totum suum esse positum, solumque impedito per impedimentum voluntariæ indispositionis, superveniente contraria voluntaria bona dispositione ad suum finem, debetur redintegratio in pristinum ius beatitudinis, non propter æqualitatem, quæ non datur, boni operis consequentis cum malitia præcedenti, sed ob coniunctionem dispositionis optimæ cum dignitate retenta, non obstante peccato, quoad totam suam præstantiam, & bonitatem positivam.

Art. 2. In statu elevationis aliter se res habet. Quia peccatum lethale hominis elevati non solum impedit dignitatem beatitudinis supernaturalis constitutam per gratiam sanctificantem, quod minus effectum fortitur; sed præterea eandem gratiam corrumpit quoad suam entitatem. Vnde dispositio utcumque bona subsequens post peccatum non solum haberi non potest absque auxilio gratiæ proptus indebito, sed neque inducere potest infallibiliter remissionem peccati, & ius proximum ad beatitudinem supernaturalem, nisi dependenter à liberali, & gratiosa Dei promissione: Quia non reperit ex parte subiecti en-

titatem positivam dignitatis ad eam beatitudinem, per coniunctionem cum qua possit absque novo Dei favore inducere talem effectum. Est igitur dispar manifestè ratio utriusque status quoad hoc punctum. Nec propterea homo est deterioris conditionis in statu elevationis; Quia homini elevato, etiam postquam expulit Deum per peccatum, adest gratia Dei præveniens, & consequens: Deus enim exclusus de domo peccatoris stat nihilominus ad ostium pulsans, ut ei aperiat ianuam, & promittens ingressum, si aperiat, ex Apoc. 3. 20.

Ad 13. Patet ex dictis circa 11. Hominibus enim facta est potestas tam infallibiliter redeundi ad amicitiam Dei per bona opera, quam infallibiliter ab ea decidunt per peccatum: Sicut Angelis data est æqualis firmitas, ac immobilitas in bono, & in malo statu. Sed utrique bonum opus provenit ex gratia, & exitus bonæ dispositionis superat dignitatem ipsius: peccatum verò est ex imperfectione naturæ, & exitus conformis dignitati peccati. Æqualiter igitur providit Deus hominibus, & Angelis iuxta proportionem naturæ eorum.

Ad 14. Peccatum veniale est exiguum malum in genere peccati, quia solum opponitur honestæ prosecutionis alicuius medij ordinabilis ad Deum, retenta tota adhæsiōe ad ultimum finem, qui est Deus; nec continet rationem offensæ, nisi tantum secundum quid; quia non opponitur voluntati diuinæ, nisi quoad ea, ad quæ parum afficitur. Peccata autem, & offensivæ leues possunt compensari ad æqualitatem per obsequia item levia, & exigua. De peccato lethali alia est ratio, ut dictum est.

Art. 1. Ad 15. Quoniam *omne bonum de sursum est descendens à Patre luminum*, omne verò malum, totaque nostra perditio ex nobis est ex 1. Iacobi 17. & Osæ 13. 9. consequens est, ut pessimum prævaleat optimo in eo operationum genere in quo plus habet homo de suo, & potest se subtrahere ab ordine diuinæ directionis, ac influentiæ; Optimum verò prævaleat pessimo in eo operationum genere, in quo minus habet homo de suo, & plus de influentiā diuinā, nec potest ab eius ordine, & directione se subtrahere. Operationes autem liberæ, quia sunt maxime ab intrinseco, continentur in eo genere, in quo plurimum habet homo de suo, & potest se subtrahere ab ordine diuinæ directionis, ac influentiæ, dum potitur tota amplitudine indifferentiæ sibi connaturalis: Operationes verò necessariae quia in agente secundo sunt maxime ab extrinseco, continentur in eo genere, in quo minus habet homo de suo, nec potest se omnino subtrahere ab ordine diuinæ directionis, ac influentiæ.

Art. 2. Cum ergo actus voluntatis viaticis sint immediatè liberi tota libertate, ipsi connaturali; actus verò intellectus sint necessarij, consequenter malitia actuum pessimorum inter priores prævalet bonitati optimorum inter eosdem, & è conuerso inter actus posteriores. Verum quia voluntas per actus liberos facit bonos, & malos, meritorios, & demeritorios devenit tandem in actus necessarios termini, bonos itidem, & malos, beatificos, & miserificos; atque inter istos bonitas amoris, & gaudij beatifici prævalet malitiæ doloris, & tristitiæ miserificæ, necnon & peccati avertentium à Deo non tam bene cognito, quàm bene cognitus est amanti amore beatifico, paret potestatem voluntatis ad bonum præminere simpliciter, & absolute potestati ad malum uti ostenditur ex professo quæst. 35. de Deo. Quare in argumento non instituitur rectè comparatio; quia ex parte mali in voluntate ponitur peccatum lethale, quod est actus simpliciter pessimus; ex parte verò boni ponitur actus inter liberos optimus, qui non est

eſt ſimpliciter, & abſolutè optimus, vt patet ex dictis.

Ad 16. Nulla pura creatura poteſt habere abſolutè tantam gratiam, quanta fuit in Chriſto. Quia gratia vniõis ſuperat quamlibet aliam incomparabiliter. Quòd autem haberet tantundem gratiæ creaturæ, non ſufficeret ad æqualem ſatiffactionem pro peccato; quia adhuc obſequium præſtitum à creatura ſic grata foret exiguum reſpectu Dei, cuius comparatione dictum eſt peccatum eſſe quid magnum in ſuo genere. Iam intentio infinita gratiæ creaturæ eſt repugnans ex alibi dictis ex genere; atque vt admitratur poſſibilis, nihil concluditur; quia eſt infinitudo in certo quodam genere tantum, quæ comparata cum dignitate Dei infinita ſimpliciter, & in omni genere eſt quaſi nihil, ac proinde quod illa impendatur in huius obſequium; eſt quid ſimpliciter exiguum in proprio obſequij genere.

Art. 1. Ad 17. Dictum eſt in qq. de Bonitate, & Malitia: repugnare peccatum Theologicum, hoc eſt, impeditiuum beatitudinis, abſque præuia Dei, & diuinæ legis cognitione actuali; Idque ex eo confirmari poteſt, quia cum D. Thomas in præſenti, & alij communiter doceant peccatum lethale vniuerſum eſſe incompenſabile ad æqualitatem per opera puræ creaturæ, hoc probant, quia habet infinitatem quandam ex infinitate diuinæ maiestatis. Hoc autem perperam diceretur, ſi non ſupponeretur, vt certum, eſſe de ratione talis peccati contemptum diuinitatis antecedenter actu præcognitæ ſub aliquo conceptu conuertibili cum ipſa.

Art. 2. Quare propositum abſque præuia diuinæ legis cognitione conceptum de inferendo malo, ſeu poſſibili, ſeu ſimpliciter impoſſibili, per occiſionem hominis, aut annihilationem Angeli, eſſet peccatum purè Philoſophicum, ac ciuile, incomparabiliter minus quouis peccato formaliter contradicenti diuinæ voluntati, ac maiestati actu præcognitæ, & dignum pœna, qualis ſolum, & quanta ſufficit ad tuendum felicem ſtatum temporalem Reipublicæ, & peccatorem cohibendum à frequenti repetitione, atque in ſe ipſo bene ad ordinandum cum tranquillitate conſcientiæ, quæquæ inferri poteſt à Republica, & ab vnoquoque ſibi, & quæ proinde incomparabiliter minor, quam priuatio beatitudinis, & annihilatio, quas pœnas ſolus Deus infligere poteſt, & ſolas mereri, qui cum offendit; ſi tamen annihilatio pœna eſſe poteſt.

QVÆSTIO X.

Virum valor operis ſatiffactorij creſcat ex dignitate operantis?

Videtur non creſcere. 1. Quia iniuriis, & earum compenſationibus nihil refert qui fecerit, & an probus, an prauus is fuerit, ſed ſolum habet ratio quantitatis in læſione, & eius compenſatione, ſeu ſatiffactione, vt tradit Philoſophus 5. Ethic. cap. 4. Ergo nec reſpectu Dei quidquam refert maior, vel minor dignitas ſatiffacientis ad maiorem, vel minorem valorem, æſtimationem, ac efficaciam operis ſatiffactorij.

2. Eò eſt minoris valoris, minusque æſtimabile, & efficax obſequium, quò eſt magis obligatus ad obſequendum, qui illud exhibet; eò nimirum minus ſuum eſt, quod dat, magisque pertinet ad accipientem. Quæuis autem maior dignitas ſatiffacientis Deo, eſt maior obligatio exhibendi ipſi obſequia omnis generis; eò ſiquidem ipſo neceſſe eſt, vt acce-

perit à Deo maius beneficium. Ergo valor operis ſatiffactorij decreſcit potiùs reſpectu Dei ex maiori dignitate ſatiffacientis.

3. Non eſt acceptio perſonarum apud Deum, vt ſapè dicitur in ſacris litteris; eſſet autem ſi retributionem quibuſque operibus præſtandam non metiretur Deus præciſè ex eorundem ſecundum ſe bonitate; ſed præterea ex qualitate etiam perſonarum maiori, vel minori dignitate pollentium; hoc eſt, maiori vel minori gratia apud Remuneratorem. Nempe eſſe magis dignum apud Deum, nihil proſus eſt aliud, quam eſſe magis gratum eidem. Ergo maior dignitas ſatiffacientis Deo nihil facit pro maiori valore operis.

4. Sicut valor monetæ pendet ex libera Principis voluntate ſic vel aliter ſtatuyente, vt ipſi placet, ita valor operum noſtrorum pendet ex libera Dei voluntate taxante tantum determinatè præmium ſingulis quibuſque actibus, prout ipſi placuerit; vel etiam nolente vllum pro illis præmium, aut promittere, aut conferre, quod quidem iure ſuo facere poteſt: cum enim omnia noſtra bona ſint magis propria ipſius, atque ex eius donatione in nobis exiſtant, poteſt illa exigere abſque vlla retributione, aut promiſſione. Ergo valor operis meritorij, aut ſatiffactorij nullatenus pendet ex dignitate operantis maiori, vel minori, ſed ex ſola promiſſione, & lege Dei.

5. Si maior dignitas operantis redderet maiorem valorem operis ſatiffactorij, aut meritorij daretur proceſſus in infinitum inter vnum quoduis meritum, & eius præmium augmenta ſe inuicem ſine fine; quia eliciens opus aliquod meritorium per gratiam receptam in eius præmium redderetur dignior, quam antea eſſet. Ergo ſi ex maiori dignitate operantis creſceret valor operis, deberet propter idem opus noua dignitate auctum nouum præmium conferri; quo ruruſ creſceret magis dignitas operantis; & ſic proportione ſine fine.

6. Maior dignitas Remunerationis non auct valorem præmij, aliàs magni principes minus deberent retribuere ſuis pacis, & belli miniſtris; & Deus cuiuſlibet rei vtunque exiguæ largitione compenſaret etiam ſuperabundanter quælibet merita. Ergo nec maior dignitas obſequentis auct valorem obſequij, ſeu meritorij, ſeu ſatiffactorij; nec enim debet eſſe melioris conditionis, & magis æſtimabilis dignitas inferioris, quàm ſuperioris.

7. Non minor infligitur pœna in purgatorio ob eadem peccata habentibus maiorem gratiam, ac dignitatem. Ergo ſiquidem ſatiffactio ſubſtituitur pœnæ, non minor ea debetur à magis digno; ac proinde cæteris paribus non euadit propterea maioris valoris.

8. In ſacris litteris operum tantum habetur ratio in ordine ad retributionem; ad Rom. 26. *Qui reddet vnicuique ſecundum opera eius*: 2. ad Corinth. 5. 10. *Vt referat vnusquiſque propria corporis, prout geſſit, ſue bonum, ſue malum*: Pſalmo 27. 4. *ſemel atque iterum: Da illis ſecundum opera eorum: ſecundum opera manuum eorum tribue illis*. Ergo dignitas perſonæ nihil facit ad quantitatem retributionis, & conſequenter neque ad valorem operis.

Reſp. Quoduis concretum, cæteris paribus, auctur creſcente qualibet parte ipſum intrinſecè conſtituente. Quia qualibet pars ſecundum ſe totam continetur in ſuo toto, quapropter facta additione in parte, facta erit additio in toto. Redditur verò maius quodlibet finitum, qualibet additione ſibi facta, ſi cætera ſint paria nullaque aliunde facta ſimul fuerit æqualis diminutio: Gratia autem ſanctificans, per quam habetur dignitas in ordine ad vitam æternam,